

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет

Кафедра української літератури імені академіка Михайла Возняка

Затверджено

На засіданні кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 1 від 31.08.2023)

Завідувач кафедри
Доц.МикитюкВ.І.

Силабус
з навчальної вибіркової дисципліни
**«Українська агіографічна традиція:
джерела, генеза, наративні практики»**
для магістрів II року навчання
зі спеціальності 035 Філологія, 035.01 Українська мова та література

Назва дисципліни	«Українська агіографічна традиція: джерела, генеза, наративні практики»»
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет імені Івана Франка Львів, вул. Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філологічний факультет, кафедра української літератури ім. акад. М. Возняка
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація: 035.01 українська мова та література.
Викладач курсу	Криса Богдана Семенівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка
Контактна інформація викладача	bohdanakrysa@gmail.com bohdana.krysa@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	У дистанційному режимі.
Сторінка курсу	https://philology.lnu.edu.ua/course/ukrajinska_ahiorafichna_tradycja
Інформація про курс	«Українська агіографічна традиція» - спецкурс за вибором для магістрантів II року навчання зі спеціальності 035 Філологія, Українська мова та література. Викладається в обсязі 34 години (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS 2,5 кредити) - 16 лекційних та 16 практичних годин. Підсумковий контроль – залік.
Коротка анотація курсу	Спецкурс «Українська агіографічна традиція» будується на основі історії й теорії українських агіографічних жанрових різновидів, що засвідчує тяглість українського духовного й літературного життя, в якому писане слово незмінно корелюється з житійною моделлю. З цього погляду особливу роль відіграють візантійські агіографічні джерела, їх західна рецепція, що визначає українську історію жанру та певні періоди цієї історії, зумовлені характером засвоєння візантійських писаних джерел та українськими духовно-релігійними й суспільно-політичними реаліями.
Мета та завдання курсу	Представити тяглість української житійної традиції XI-XVIII ст. як явища духовної та художньої комунікації. Наголосити на постійних і змінних формах українського житійного дискурсу. Висвітлити основні здобутки українських агіографів і українських дослідників житійного письменства. Окреслити перспективи майбутніх досліджень житійних жанрів. Завдання: Привернути увагу студентів до сприйняття й наукового осмислення житійної літератури як одного з вагомих чинників української й світової медієвістики. Навчити студентів розрізняти ретроспективу й перспективу жанру, відчитувати «рольові паралелі» українських агіографічних образів. Засвідчити актуальність й багатогранність проблеми святости як передумови єдності різних поколінь, функцію агіографічного критерію в сприйнятті цінності людського життя. Розкрити синхронні й діахронні аспекти житійної типології.
Література для вивчення	1 Абрамович Д. І. Києво-Печерський патерик.-К., 1931.

дисципліни

- 2 Александров О. Старокиївська агіографічна проза XI – першої третини XIII с.Одеса, 1999-272 с.
- 3 Архиепископ Ігор Ісіченко. Києво-Печерський патерик у літературному процесі кінця XI- початку XVIII ст. в Україні. Видання друге.-Харків: Акта, 2015.
- 4 Архиепископ Ігор Ісіченко. Аскетична література Київської Руси.-Харків:Акта, 2005.
- 5 Богуславський Сергій. Українсько-руські пам'ятки XI-XVIII ст.: про князів Бориса та Гліба.Розвідка й тексти. -К., ВУАН, 1928.
- 6 Возняк Михайло. Історія української літератури. У 2-х т.Т.1, Т.2, кн.1. Львів, 1920,1921.
- 7 Гладкова О.В. Житие Евстафия Плакиды в русской и славянской книжности и культуре IX-XX веков. Москва: «Индрик».-2013.- 912 с.
- 8 Горський В.С. Святі Київської Русі. - К., 1994.
- 9 Горський Вілен, Вдовина Олена, Завгородній Юрій, Киричок Олександр. Давньоруські любомудри.Київ, «КМ Академія». 2004. С.207-233.
- 10 Журавльова Світлана. «Алфавит собраний, рифмами сложенный...» як явище агіографічної культури українського бароко. Бердянськ,2012, 170 с. У додатках(с.171-237) вірші з названої книги.
- 11 Матушек Олена. Образи святих у проповідницькому дискурсі Лазаря Барановича/ Матушек Олена. Проповіді Лазаря Барановича в дискурсі українського бароко.- Харків:Майдан,2013,-С.116-162.
- 12 Преподобний Нестор Печерський в історії української культури. Збірник статей за ред. Архиепископа Ігоря Ісіченка.- Харків: Акта, 2014.
- 13 Пачовський Теокист. «Книга Житій Святих» Дмитра Тупталенка-Ростовського. Публ. Д. Сироїд / Дмитро Туптало у світі українського бароко. Львівська медієвістика, вип. 1.- Львів:Апріорі, 2007.-С.221-266.
- 14 Сироїд Дарія. Жанр житія в «Четьїх Мінеях»свт. Димитрія Туптала/Дмитро Туптало у світі українського бароко, с.42-50.
- 15 Сироїд Дарія.Агіографічний канон. Проблеми рецепції.-Слово і Час. 2013,Ч.9, С.59-65;
- 16 Сироїд Дарія. Бідність і багатство у Житті Теодосія Печерського /Українське літературознавство, 2012, Вип.75, с. 181-190.
- 17 Сліпий Йосип. Візантинізм як форма культури/ Українська літературознавча думка в Галичині за 120 років. Хрестоматія у 2-х томах,т.2.-Львів,2002, с.78-91.
- 18 Туптало Димитрій. Житія Святих: У12-ти томах. Пер.суч. українською мовою Д. Сироїд.-Львів: Свічадо, 2009-2016.
- 19 Ушкалов Леонід. Святі Борис і Гліб на сцені театру часів Мазепи (електронна версія 17 жовтня 2015).
- 20 Федорак Назар. Борисо-глібський сюжет у «Житіях Святих» Дмитра Туптала/Дмитро Туптало у світі українського бароко, с.50-64.
- 21 Франко Іван. Варлаам і Йоасаф. Старохристиянський роман і його літературна історія/ Франко Іван. Зібрання творів: У 50-ти т.-Т. 30.-К.,1981
- 22 Чижевський Дмитро. Історія української літератури. Тернопіль,

1994.

23 Siefkes F. Zur Form des Žitije Feodosija. Vergleichende Studien zur byzantinischen und altrussischen Literatur. Berlin, Zürich 1970.

СХЕМА КУРСУ:

Тиж. /дата /год.-	Теми,план,короткі тези	Форма діяльності(заняття)	Література
<p>1 тижд. 2 год.</p> <p>2тижд. 2 год.</p> <p>3 тижд. 2 год.</p>	<p>Змістовий модуль 1. Агіографія XI-XV ст.</p> <p>Тема 1. Джерела українського агіографічного письменства. Перекладні житійні тексти в Україні XI-XV ст. Рецепція святости - посланництво і втілення євангельських чеснот. Святість в перспективі постання спільноти. Розуміння духовної досконалості і розвиток жанру. Агіографічні моделі. Зустріч з учителем. Житійна форма в процесі подолання часових і географічних</p> <p>Історія житійного жанру. Елементи житійної моделі в наративі Івана Франка. Про вартість аскетизму; зразки поведінки. Вступна топіка (притча про небалого слугу), мотиви й елементи житійної структури Особливості трансформації візантійських зразків в українській літературній традиції. Перекладна й оригінальна агіографія в «Історії української літератури» Михайла Возняка. «Релігійна література» в «Історії української літератури» Дмитра Чижевського.</p> <p>Тема 2. Життя Антонія Великого Атанасія Александрійського та Сави Освяченого Кирила Скитопольського в подвійному акті релігійного зростання й опанування письма. «Рольові паралелі»: Антоній Печерський – Антоній Великий (єгипетський); св. Борис і Гліб – св. Роман і Давид; Теодосій Печерський – Теодосій Великий (каппадокієць); Теодосій Печерський - прп. Сава Освячений в українському агіографічному дискурсі.</p> <p>Концепція візантинізму у процесі</p>	<p><i>Лекція</i></p> <p><i>Практ. Заняття</i></p> <p><i>Лекція</i></p>	<p>Франко Іван. Варлаам і Йоанн і його літературна історія/ Ф. 50-ти т.-Т. 30.-К., 1981 Гаврилик І. Свята Макрина наставниця великих каппадокійців// Наукові записки УКУ. - 2014. - 61-73.</p> <p>Іван Франко. Варлаам і Йоанн і його літературна історія/ Ф. 50-ти т.-Т. 30.-К., 1981 т.30. Возняк Михайло. Історія української літератури. 1920. С.84-91. Чижевський Дмитро. Історія української літератури. Тернопіль, 1994</p> <p>Архiepіскоп Ігор Ісиченко. Аскетизм в Україні. Харків: Акта, 2005. Преподобний Нестор Печерський. Збірник статей за ред. архiepіска Ігоря Ісиченка. Тернопіль, 2014. Пелікан Ярослав. Святий Томас Аквінський як акцентом// Пелікан Ярослав. Портрет українського Кардинала. Київ: Центр Європи, 2014.</p>

<p>4тижд. 2 год.</p>	<p>становлення української агіографії. Основні мотиви праці Йосипа Сліпого «Візантинізм як форма культури».</p> <p>Умови дослідження давньокиївських житійних текстів у XIX- XX ст.: бездержавність, ідеологічне протистояння імперської науки, доктрина «третього Риму» з претензіями на візантійську спадщину, контроверсійне й історично змінне поняття «народности».</p> <p>Тема 3.Житійні моделі й аналогії навернення в агіографічному дискурсі: князь Володимир-імператор Константин (митр. Іларіон); князь Володимир-вмч.Євстахій Плакида (прп.Нестор). Житійний текст як форма дискурсивного подолання часових і географічних відстаней – від подвижника до учителя.</p> <p>».</p>	<p><i>практ. заняття</i></p>	<p>Сліпий Йосип. Візантинізм як літературознавча думка в Галі томах, т.2.-Львів,2002, с.78-91 Архиепископ Ігор Ісіченко. А Харків:Акта, 2005.</p>
<p>5 тижд. 2 год.</p>	<p>Киево-Печерський монастир в оповіданнях «Повісти минулих літ».</p> <p>Житійні мотиви «Слова про закон і благодать» Іларіона.</p> <p>Від літописного оповідання до житія: Порівняльний аналіз оповідання про кн.Бориса і Гліба зі структурою «Читання про кн. Бориса і Гліба» преп. Нестора.</p> <p>Тема 4. Києво-Печерський патерик у процесі засвоєння візантійської агіографії.Біографічна, агіографічнаї дидактична функції патерикового тексту. Вироблення єдиної моделі поведінки, в якій визнання святості людини ототожнюється з визнанням її життєвого досвіду.Комунікативна природа патерикового наративу та розвиток аскетичної традиції. Образ оповідача.</p> <p>Риси патерикового жанру: проблематика, поетика, композиція. Аналіз патерикових статей (новел) з погляду їх майбутнього перетворення на структуру чернечого житія.</p>	<p><i>Лекція</i></p> <p><i>Практ. Заняття</i></p> <p><i>Лекція</i></p>	<p>Богуславський Сергій. Українські князів Бориса та Гліба.Розвідки. Київ: Дніпро, 2004. Горський В.С. Святі Київської Церкви. Преподобний Нестор Печерський. Збірник статей за ред. архієпископа Ігоря Ісіченка. Харків: Акта, 2005.</p> <p>Літопис Руський.Київ, «Дніпро» 1993. Митрополит Іларіон «Слово про закон і Христі втілених».Київ, 2004. Богуславський Сергій. Українські князів Бориса та Гліба. Розвідки. Київ: Дніпро, 2004. Житіє Теодосія Печерського// Київ: Дніпро, 2004.</p> <p>Абрамович Д. І. Києво-Печерський патерик. Харків: Акта, 2005. Архиепископ Ігор Ісіченко. А Харків:Акта, 2005. Архиепископ Ігор Ісіченко. Клітинний патерик. Літературному процесі кінця ХІІ-ХІІІ ст. Харків, «Акта».2015.</p>
<p>6 тижд.</p>			

<p>2 год.</p>	<p>Тема 5. Історія дослідження як історія творення житійного жанру. Сучасні підходи до вивчення агіографічного твору. Постулати сучасного наукового агіографічного дискурсу: «агіографічна модель», «канон» (у візантійській і руській традиції), «риторика жанру».</p>	<p><i>Практ. Заняття</i></p>	<p>Абрамович Д. І. Києво-Печерський патерик. Київ: Архiepіскоп Ігор Ісіченко. Київ: Архiepіскоп Ігор Ісіченко. Київ: літературному процесі кінця ХХ століття. Харків, «Акта».2015.</p>
<p>7 тижд. 2 год.</p>	<p>Агіографія як риторичний жанр, поєднання пізньоантичної й біблійної риторичних традицій. Риторичні засади житійних текстів прп. Нестора. Форми авторської присутности: автор-учень, автор-свідок, автор-послідовник.</p>	<p><i>Лекція</i></p>	<p>Богуславський Сергій. Українські житія князів Бориса та Гліба. Розвідки. Київ: Інститут української філології НАН України, 2013, Ч.9, С.59-65.</p>
<p>8 тижд. 2 год.</p>	<p>Житійні тексти прп.Нестора: ретроспектива й перспектива жанру. Особливості проявлення «канону» як припису, норми й тотожності писемної культури слова й практики аскези. Функції житійного твору: пригадування, впізнавання, виведення за межі сказаного, творення спільноти нових людей. Житієписання «монаше» і «княже».</p>	<p><i>Лекція</i></p>	<p>Богуславський Сергій. Українські житія князів Бориса та Гліба. Розвідки. Київ: Інститут української філології НАН України, 2013, Ч.9, С.59-65.</p>
<p>9 тижд. 2 год.</p>	<p>Змістовий модуль 2: Українські «Житія Святих»: історія створення й функціонування</p> <p>Тема 6. Житійний вимір літературної свідомости або старокиївські житія в українському бароковому дискурсі. Києво-Печерський патерик і трансформація агіографічної традиції. Сильвестр Косов, Петро Могила, Кальнофойський та їхні житійні проекти. «Житія Святих» як проект єдности й суверенности української церкви: від задуму до здійснення. Східні й західні джерела Житій Святих Димитрія Туптала у контексті обстоювати автономії власних церковних структур.</p>	<p><i>Практ. Заняття</i></p>	<p>Абрамович Д. І. Києво-Печерський патерик. Київ: Архiepіскоп Ігор Ісіченко. Київ: Архiepіскоп Ігор Ісіченко. Київ: літературному процесі кінця ХХ століття. Харків, «Акта».2015.</p>

<p>10 тижд. 2 год.</p>	<p>Історія написання й дослідження «Житій Святих» Дмитрія Туптала. Жанрові різновиди житійних текстів. Характер стильової парадигми. Еволюція агіографічного канону у Четьох Мінеях Дмитрія Туптала. Міфологема книги в процесі становлення житійної традиції. Святість і письменництво як оновлення фундаментальних паралелей між вчинком і словом</p>	<p>Лекція</p>	<p>Ростовського. Публ. Д. Сироїд, українського бароко. Львівськ 2007.-С.221-266. Сироїд Дарія. Дмитрій Туптала. Сави Освяченого. Українськ С.307-314.</p> <p>Савченко Ірина. Жанр житія-н Ростовського (Туптала) на пр погляд на літературу. Зб. наук Савченко Ірина. Жанр «пам'я Ростовського (Туптала)/ Дмит бароко. Львівська медієвістик Соболь Валентина.Історія пос Дмитра Туптала// Дмитро Туп Львівська медієвістика, вип. 1 Сироїд Дарія. Дмитрій Тупт Сави Освяченого. Українськ С.307-314.</p>
<p>11 тижд. 2 год</p>	<p>Тема 7. Функціональні аспекти житійного нарративу. Житійні мотиви у проповідництві Кирила-Транквіліона Ставровецького та Лазаря Барановича. Українські віршовані житійні версії та їх європейський контекст. Мотиви «мучеництва» в «Перлі многоцінному» Кирила-Транквіліона Ставровецького.</p> <p>Порівняльний аналіз старокиївських житійних текстів і барокових житійних версій Києво-Печерського патерика з відповідними сюжетами ЖС Дмитра Туптала</p>	<p>Практ. Заняття</p>	<p>Журавльова Світлана. «Алфасложенный...» як явище агіо бароко. Бердянськ,2012, 170 с названої книги. Матушек Олена. Образи святи Лазаря Барановича/ Олена М в дискурсі українського баро Федорак Назар. Борисо-глібск Туптала/Дмитро Туптало у св Ушкалов Леонід. Святі Борис (електронна версія)</p> <p>Богуславський Сергій. Україн князів Бориса та Гліба. Розвід Абрамович Д. І. Києво-Печер Дмитро Туптало. Житія Святи 2005 – У перекладі Дарії Сироїд.</p>
	<p>Тема 8. Модернізація житійного нарративу. Житійна версія біографії Григорія Сковороди:учитель-учень – свідок. Житійні мотиви у творчості Тараса Шевченка. Житійні топоси у сприйнятті цінності людського життя.</p>	<p>Лекція</p>	<p>Михайло Ковалинський.ЖС Сковорода. Повна академіч Ушкалова. Харків, «Майда</p>

<p>12.тижд. 2 год.</p>	<p>Новітні мучеництва й блаженства як критерій цінності людського життя Українська концепція святости та проблеми націєтворення. Богословський дискурс Андрея Шептицького, Григорія Лакоти, Йосипа Сліпого, Климентія Шептицького.</p>	<p><i>Практ. Заняття</i></p>	<p>Сироїд Д. “Жизнь Григория Святителя с погляду житійного канону та присутности (Матеріали конференції на день народження Григорія Святителя)”. Пелікан Ярослав. Ісповідник мучеництва українського Кардинала Йосифа Сліпого. С.111. Випробувані як золото. 2013,2014. Сліпий Йосиф. Митрополит Маринович Маринович. Митрополитський принцип «позитивної суми».</p>
<p>13тижд. 2 год.</p>		<p><i>Лекція</i></p>	
<p>14 тижд. 3 год.</p>		<p><i>Практ. заняття</i></p>	

15 тижд. 2 год.			
--------------------	--	--	--